

Старший викладач кафедри соціально-гуманітарних та фундаментальних дисциплін,  
Інститут Військово-Морських Сил  
Національного університету «Одеська морська академія»,  
аспірантка Національного університету  
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка  
(м. Одеса, Україна) E-mail: zlobina710@gmail.com

## ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МОРСЬКИХ ОФІЦЕРІВ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ РЕАЛІЙ

Стратегічна мета відстоювання суверенітету і територіальної цілісності України в умовах агресивних імперських устремлінь керівництва РФ закономірно обумовлюють нагальну потребу зміцнення обороноздатності держави, в тому числі в частині професійної підготовки високопрофесійних сучасних офіцерських кадрів для всіх родів військ (сил) Збройних Сил України. Вдосконалення даної підготовки саме морських офіцерів значно ускладнено у зв'язку з кількома причинами: 1) веденням повномасштабних військових дій на території Сходу і Півдня України та перманентною загрозою ракетних ударів, в тому числі по навчальних закладах військово-морського профілю (передусім, в Одесі); 2) суттєвими втратами військових надводних кораблів, катерів і допоміжних суден, а також баз, військової техніки і озброєння з 2014 р., що впливає на рівень практичного навчання і вишкіл військово-морських фахівців. Тому **метою статті** визначасмо перспективні напрями вдосконалення підготовки морських офіцерів в умовах їх навчання у вищих військових навчальних закладах і військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти з врахуванням військових реалій.

Аналіз широкого контексту змісту навчання даної категорії офіцерів показало, що одним із таких шляхів його покращення є системний перегляд і оновлення трьох складових освітнього процесу: мети навчання, внутрішнього змістовного наповнення навчання та освітніх засобів навчання.

По-перше, реальний бойовий досвід українських офіцерів-командирів тактичної і оперативної ланки, а також аналогічний узагальнений досвід НАТО свідчить про необхідність розширення і доповнення очікуваної компетентності лідерськими якостями, високою ініціативністю і гнучкістю в прийнятті управлінських рішень для досягнення ефективної оперативної сумісності з іншими підрозділами. По-друге, в умовах ведення військового протистояння 4-го покоління критично необхідно навчати майбутніх морських офіцерів основам сучасної тактики ведення надводної, підводної та берегової оборони з використанням новітніх корабельних систем і озброєнь (в т.ч., безпілотних). По-третє, потребує широкої імплементації передовий освітній досвід НАТО.

Зміст статті дозволив дійти таких **висновків**: перспективним загальним напрямом вдосконалення професійної підготовки майбутніх морських офіцерів ВМС ЗС України є широкий перегляд і оновлення змісту їх навчання. При цьому: на рівні мети навчання – доцільно розширити і доповнити очікувану компетентність лідерськими якостями, високою ініціативністю і гнучкістю в прийнятті управлінських рішень в режимі реальних бойових дій, досягнення оперативної сумісності з іншими підрозділами та відповідними заходами в освітньому процесі, що спрямовані на їх формування і розвиток; на рівні внутрішнього змістовного наповнення навчання – доповнити теоретичну складову підготовки глибоким системним вивченням основ сучасного морського протистояння з використанням новітніх корабельних систем і озброєнь (в т.ч., безпілотних), а також тактики ведення надводної, підводної та берегової оборони в умовах війни 4-го покоління; на рівні освітніх засобів навчання – необхідно імплементувати відповідний досвід НАТО, особливо в частині впровадження методики глобального програмування.

**Ключові слова:** Військово-Морські Сили, морський офіцер, професійна підготовка, вищий військовий навчальний заклад, війна, зміст навчання.

**Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та/або практичними завданнями.** Підступне широкомасштабне вторгнення РФ в суверенну Україну 24 лютого 2022 р., окупація агресором близько 20% нашої території та майже піврічна «гаряча» фаза війни критично загострили проблему якісної професійної підготовки кадрових військовослужбовців, особливо офіцерського складу, Збройних Сил України (ЗС України) для національного спротиву.

В повній мірі дана проблема стосується й підготовки майбутніх морських офіцерів Військово-Морських Сил ЗС України (ВМС ЗС України). Попри колосальні втрати в 2014 р. та частково в лютому 2022 р. переважної частини військових кораблів, катерів і допоміжних суден, великої кількості військової техніки, баз на півострові Крим та інших стратегічних активів, українські Військово-Морські Сили вистояли, а підпорядковані йому підрозділи екіпажів бойових кораблів, морської піхоти та берегової охорони докладають максимальних зусиль і роблять достойний внесок на морі та суші в майбутню перемогу України над російським ворогом.

У зв'язку із вище зазначеним, існує актуальна необхідність у критичному аналізі існуючої вітчизняної системи професійної підготовки майбутніх морських офіцерів та визначенні найперспективніших її напрямів з врахуванням військових реалій і перспектив.

**Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми.** Як свідчить проведений автором розширений пошук наукових праць, релевантних поставленій проблемі, в Україні в останні два десятиліття суттєво бракує досліджень в галузі військової педагогіки, окремим самостійним предметом яких була б професійна підготовка саме офіцерів ВМС ЗС України в умовах вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти (ВНП ЗВО) в ХХІ ст. Так, окремі аспекти даної проблеми вивчалися В. Бондаренком (підготовка фахівців морської піхоти), А. Ляшкевич (теорія і практика морської освіти України з 30-х рр. ХІХ до поч. ХХІ ст.), І. Попрощиком (досвід НАТО в підготовці фахівців для ВМС ВС України), Н. Терентьевою (проблема лідерства як складова підготовки курсантів ВВНЗ морського профілю), Р. Шевченко (фахова готовність майбутніх військових офіцерів) та деякими іншими.

При цьому, дослідження перспективних напрямів підготовки даної категорії курсантів ВВНЗ з врахуванням ситуації військового часу ще не проводилось.

**Мета статті** – визначення й обґрунтування перспективних напрямів професійної підготовки майбутніх морських офіцерів в умовах військових реалій.

**Процедура теоретико-методологічного та/або експериментального дослідження із зазначенням методів дослідження.** *Методологічну основу* дослідження становлять такі підходи: діяльнісний; принципи: сутнісного аналізу, зв'язку теорії з практикою, єдності зовнішніх впливів і внутрішніх умов; та методи: загальнонаукові та конкретно-наукові – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, контент-аналіз.

*Наукову новизну* становить вдосконалення професійної підготовки майбутніх офіцерів Військово-Морських Сил ЗС України, визначеної в контексті реформування військової освіти з урахуванням стандартів НАТО в умовах військових реалій.

**Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.** Слід зазначити, що в переважній більшості довоєнних фахових досліджень загальний стан вищої військової освіти в Україні оцінювався не надто високо. Основна критика стосувалася її інертного характеру та панування застарілих методик і педагогічних підходів. Так, А. Вітченко і В. Осьодло відзначали з цього приводу, що професійна підготовка військових фахівців у вищій військовій освіті, яка справедливо вважається одним з найзакритіших секторів вітчизняної вищої школи з високим показником інертності, носить «формалізований компілятивно-наслідувальний характер» [1, 45]. В. Телелим та Ю. Приходько називали низку системних проблем в даній області, що потребують комплексного вирішення: недостатній рівень освітнього менеджменту вищої військової школи та похідні від нього організаційно-управлінські проблеми; незавершеність оптимізації й сумісності мережі ВВНЗ та профільних навчальних центрів ЗС України; надмірність та неузгодженість між собою чинного переліку військових освітніх спеціальностей (спеціалізацій); дисонанс між освітнім змістом у ВВНЗ і практичним досвідом бойової та оперативної підготовки військ (сил); недостатній рівень інтеграції військової освіти і науки; нестача фінансування системи вищої військової освіти та ряд інших [2].

На наше переконання така оцінка вірна лише частково, точніше була вірною до 2014 р. Події, пов'язані з військовою агресією РФ – проведенням Антитерористичної операції (АТО) з 2014 р., Операції об'єднаних сил (ООС) з 2018 р. та повномасштабна війна з 2022 р., зробили відомими ряд блискучих молодих українських офіцерів як вищої командної ланки (напр., генерал, Головнокомандувач ЗС України з 27.07.2021 р. В. Залужний; бригадний генерал, заступник командувача військ оперативного командування «Схід» Сухопутних військ ЗС України В. Шворак; бригадний генерал, командир оперативно-тактичного угруповання «Північ», Герой України Д. Красильников; генерал-лейтенант, командувач Морської піхоти України, Герой України Ю. Содоль та інші), так і цілу плеяду офіцерів-командирів тактичної та оперативної ланок, які успішно проводять організацію і ведення бойових операцій в умовах переважаючих сил ворога. Саме цей незаперечний факт прямо вказує на те, що українська вища військова школа може готувати високопрофесійних офіцерів, у тому числі морських, нової генерації, здатних вести успішні бойові дії в умовах війни 4-го покоління.

Виходячи із зазначеного, доцільно виокремити з існуючої системи професійної підготовки майбутніх морських офіцерів напрями і підходи, що будуть найбільш перспективними, виходячи з досвіду і реалій війни, що триває. Для цього доречно звернутися до аспектів, що визначають освітній зміст їх підготовки та які можна виразити у педагогічному сенсі групою діалектично взаємопов'язаних питань: 1) які цілі навчання? 2) що саме потрібно вчити? 3) як потрібно вчити? Проаналізуємо їх на прикладі фахової підготовки морських офіцерів оперативного рівня у провідному вітчизняному ВВНЗ – Національному університеті оборони України імені Івана Черняхівського (НУОУ) та тактичного рівня – в Інституті Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія» (ІВМС).

Відомо, що навчання у освітньо-філософському сенсі являє собою цілеспрямований організований процес формування і розвитку у людини знань, вмінь і навичок, значимих з точки зору діяльності і вимог часу [3; 4], у освітньо-діяльнісному – двосторонній процес передачі-засвоєння знань, вмінь та когнітивних і моторних навичок [5]. Цілями (метою) навчання в найширшому гносеологічному сенсі є уявлення про результати взаємодії суб'єктів освітнього процесу [6], у вузькому педагогічному – очікувані (програмовані) результати освітнього процесу, виражені та зафіксовані у формалізованій формі.

Як свідчить проведений автором контент-аналіз Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня галузі знань 25 – Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону спеціальностей 254 – Забезпечення військ (сил), 255 – озброєння та військова техніка, чинних освітньо-професійних програм за військовими спеціальностями та спеціалізаціями «Морально-психологічне забезпечення у підрозділах, на кораблях Військово-Морських Сил», «Пошуково-рятувальні та водолазно-аварійні роботи на морі», «Корабельне радіотехнічне озброєння та засоби зв'язку», «Корабельні енергетичні установки», «Корабельна зброя та засоби навігації», «Берегове ракетно-артилерійське озброєння» ІВМС, та другого (магістерського) рівня галузі знань 25 – Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону спеціальності 253 – Військове управління (за видами збройних сил) НУОУ, їх розробники на загальнодержавному рівні та на рівні окремих ВВНЗ і ВНП ЗВО цілями навчання визначають підготовку висококваліфікованих офіцерів тактичного та оперативного рівнів, які є компетентними в специфічних питаннях військового управління за видами ЗС України та здатними виконувати завдання за призначенням.

Подібне формулювання мети навчання морських офіцерів (курсантів ІВМС та слухачів НУОУ), на нашу думку, хоч і відбиває в найзагальнішому вигляді зміст їх майбутньої діяльності, але не зовсім точно і конкретно з огляду на реалії війни.

По-перше, екіпажі кораблів і катерів Військово-Морських Сил в цей час здебільшого зосередились на виконанні тільки окремих функціональних завдань. В силу об'єктивних обставин і воєнної доцільності, формують річкові дивізіони (перший – Дніпровський), беруть участь у розвідувальних, диверсійних та допоміжних операціях, встали на охорону іноземних цивільних суден, що прибули для транспортування українського зерна в акваторії Одеси. Очевидно, що в найближчій перспективі така ситуація зберігатиметься.

По-друге, не достатньо врахований досвід визначення мети навчання в країнах-членах НАТО, а отже й досвід системи підготовки майбутніх морських офіцерів в Організації північноатлантичного договору в цілому. Для прикладу наведемо мету навчання на першому (базовому) рівні підготовки офіцера (L1) в Литві: розвиток лідерських навичок, а також знань і вмінь, необхідних для командування взводом військ (сил) або для виконання інших рівних посадових обов'язків [7]. Як бачимо, в підготовці офіцерів для ВМС країн-членів НАТО надається перевага особистим психологічним якостям (лідерству, гнучкості, швидкому переорієнтуванню тощо) над «сухими» операційними вміннями (шаблонним орієнтуванням в структурі військових підрозділів, статутних правах і обов'язках та інших подібних). До речі, ефективність саме останнього підходу емпірично підтверджують українські офіцери-командири на полях бою сьогодні, що метафорично описав вітчизняний військовий експерт, полковник запасу С. Грабський висловом «зерно натівського раціоналізму впало у благодатну українську землю, коли кожен командир сам собі гетьман» [8].

Отже, уточнення і розширення мети навчання (з відповідними змінами у його змісті) майбутніх морських офіцерів у ВВНЗ і ВНП ЗВО, її узгодження з жорсткою практикою ведення військових дій в Україні та зближення з досвідом НАТО є, на наш погляд, перспективним аспектом вдосконалення їх фахової підготовки.

Питання «що саме потрібно вчити?» безпосередньо адресує нас до проблеми концептуального бачення місця, ролі і конкретного вигляду ВМС ЗС України в структурі національної системи оборони країни.

Чинна Доктрина Військово-Морських Сил Збройних Сил України [14] та Стратегія розвитку Військово-Морських Сил Збройних Сил України до 2035 р. [9], презентована українській громадськості 29.11.2018 р., якраз і демонструє таке бачення перспективи розвитку вітчизняних ВМС на найближчі роки. Експерти відмічають, що у боротьбі концепцій і підходів перемогла ідея так званого «москітного» флоту для протидії, у взаємодії з іншими видами і родами військ (сил), агресору в Чорному і Азовському морях [10]. Суть «москітної» моделі ВМС полягає у створенні потужного різноманітного катерного угруповання (типу проєктів «Гюрза-М», «Кентавр», «Лань» та інших подібних), що може стати ефективним і водночас фінансово оптимальним засобом захисту морських кордонів України. При цьому, ядром надводних сил у найближчій перспективі мають стати три основних типи платформ «москітів» –



пошуково-ударні (з протикорабельними ракетами, торпедні, артилерійські), патрульно-рейдові (багатоцільові, з артилерією калібром до 30-мм, протитанковими і протиповітряними засобами ближнього радіусу дії) та протимінні (мінно-тральні), які здатні виконувати завдання всіх типів морських операцій в прибережній зоні згідно Морської доктрини НАТО АJP-3.1. У віддаленій перспективі, після розгортання всіх трьох платформ «москітів» і забезпечення гарантованої безпеки лінії узбережжя вздовж кордону, планується формуванням з'єднань кораблів класу корвет-фрегат для дій у відкритому морі [10].

Очевидно, у випадку реалізації першого етапу даної концепції до початку «гарячої» фази війни, українське катерне з'єднання навряд чи змогло б вистояти у відкритому бойовому зіткненні армادі Чорноморського флоту РФ, водотоннажність ударних кораблів якого до 24.02.2022 р. складала майже 60 тис. тон, сумарний запл протикорабельних ракет – більше 110 одиниць та до складу якого входили один корабель 1 рангу і тринадцять кораблів 2 рангу (включаючи чотири підводні човни) [11]. У той же час, як свідчить новітній військовий досвід, наявність ефективних сучасних берегових далекобійних протикорабельних систем ЗС України практично нівелювало кількісну та вогневу перевагу Чорноморського флоту РФ біля українського узбережжя.

Виходячи з вище зазначеного, вже сьогодні майбутніх морських офіцерів слід починати готувати до військової служби за таких форм застосування сил (військ) Військово-Морських Сил ЗС України: морська операція; бойові дії (систематичні бойові дії); бій; удар; атака; пошук; стеження; міннозагороджувальні дії; протимінні дії; спеціальні дії; стабілізаційні дії; дозор; патрулювання; бойова служба [14].

Крім того, безумовно корисним було б звернення до системного вивчення подібного досвіду морських держав НАТО (в першу чергу, США і Великої Британії). На практиці це означає, що до змісту професійної підготовки майбутніх морських офіцерів у ВВНЗ і ВНП ЗВО слід внести відповідні зміни в теоретичній складовій, що також варто вважати перспективним напрямом вдосконалення їх підготовки.

Нарешті, питання «як потрібно вчити?» – це проблема вибору оптимальних, ефективних сучасних освітніх підходів, методик і технологій навчання з імплементацією передового аналогічного освітнього досвіду Організації Північноатлантичного договору.

Останнє яскраво демонструє підхід, зафіксований у профільних стандартах НАТО Vi-SCD 075-007 «Освіта і підготовка» [12] 2015 р. та «Освіта та індивідуальна підготовка (E&ITD) 075-007» [13] 2015 р. Передусім, слід зазначити, що базовою методологічною основою НАТО в питанні професійної підготовки військових кадрів офіцерського складу є системний підхід, в рамках якого фахівці Альянсу розділяють освітній процес на власне освіту (теоретичну складову) та підготовку (практично-прикладну складову). При цьому, комплекс заходів з планування, реалізації та контролю за освітнім процесом майбутніх офіцерських кадрів відбувається на єдиній методичній основі глобального програмування (системи заходів, покликаних забезпечити підготовку професійних офіцерських кадрів адекватну потребам часу, місця та в максимально економічний спосіб). Дане зауваження є принципово важливим, оскільки демонструє реальну науково-методологічну і прикладну єдність системи підготовки на протиположній вітчизняній системі, критики якої справедливо звертають увагу на наявну відірваність теоретичної і практичної (прикладної) її складових: педагогічна система сформувалася за пострадянських умов і не враховує нові геополітичні та військово-політичні умови, а система практичного навчання являє собою емпіричну підготовку офіцерів в тактичних і реально бойових умовах.

Взагалі, на прикладі практичної підготовки офіцерів НАТО досить рельєфно проявляються прогалини і недоліки української вищої військової освіти. Згідно чинної практики в країнах-членах Організації Північноатлантичного договору, практична підготовка являє собою повноцінну автономну складову освітнього процесу, питома вага якої в структурі професійної підготовки становить не менше 50% і яка спрямована на закріплення набутої теоретичної підготовки індивідуальними та колективними засобами «занурення» у військовий фах (шляхом інтенсивного проведення військових ігор, командних навчань, виконання тактичних кейсів і т.п.) у спеціальних тренувальних центрах. ВВНЗ і ВНП ЗВО лише починають використовувати цей досвід в обмежених масштабах. Так, відповідно до програми НАТО з «Удосконалення військової освіти» (DEEP) та з метою отримання досвіду, який сприятиме процесу інтеграції системи військової освіти України до світових стандартів, представники ІВМС приймають участь у курсах розвитку лідерських якостей на базі академії Військово-Морських Сил Республіки Болгарія, м. Варна та інших програмах, що підвищує практичну підготовку майбутніх морських офіцерів в умовах російської агресії. Отже, вдосконалення методологічної і методичної бази професійної підготовки відповідно до реальних потреб оборони держави є важливим аспектом її покращення.

**Висновки з дослідження і перспективи подальших наукових розвідок.** Таким чином, резюмуючи все вище зазначене, можна обґрунтовано стверджувати, що дійсно перспективним загальним напрямом вдосконалення професійної підготовки майбутніх морських офіцерів ВМС ЗС України є широкий перегляд і оновлення змісту їх навчання. При цьому:

– на рівні мети навчання – доцільно розширити і доповнити очікувану компетентність лідерськими якостями, високою ініціативністю і гнучкістю в прийнятті управлінських рішень в режимі реальних бойових дій, досягнення оперативної сумісності з іншими підрозділами та відповідними заходами в освітньому процесі, що спрямовані на їх формування і розвиток;

– на рівні внутрішнього змістовного наповнення навчання – доповнити теоретичну складову підготовки глибоким системним вивченням основ сучасного морського протистояння з використанням

новітніх корабельних систем і озброєнь (в т.ч., безпілотних), а також тактики ведення надводної, підводної та берегової оборони в умовах війни 4-го покоління;

– на рівні освітніх засобів навчання – необхідно імплементувати відповідний досвід НАТО, особливо в частині впровадження методики глобального програмування.

*Перспективами* подальших досліджень вбачаємо окреслення особливостей здійснення професійної підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ в умовах подальшого розвитку військової ситуації в Україні.

## References

1. Вітченко А. О., Осодло В. І. Розвиток системи вищої військової освіти України в контексті сучасних трансформаційних змін. *Наука і оборона*. 2019. № 2. С. 44–50.  
Vitchenko, A. O., Osodlo, V. I. (2019). Rozvytok systemy vyshchoi viiskovoi osvity Ukrainy v konteksti suchasnykh transformatsiinykh zmin [Development of the higher military education system of Ukraine in the context of modern transformational changes]. *Nauka i oborona – Science and defense*, 2, 44–50 [in Ukrainian].
2. Телелим В. М., Приходько Ю. І. Військова освіта в системі обороноздатності держави: проблеми, світові та національні тенденції розвитку. *Військова освіта*. 2013. № 2. С. 3–19.  
Telelym, V. M., Prykhodko, Yu. I. (2013). Viiskova osvita v systemi oboronozdatnosti derzhavy: problemy, svitovi ta natsionalni tendentsii rozvytku [Military education in the state's defense capability system: problems, global and national development trends]. *Viiskova osvita – Science and defense*, 2, 3–19 [in Ukrainian].
3. Modern education, training and upbringing : collective monograph. USA, Boston. 2021.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 366 с.  
Honcharenko, S. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv, Ukraine : «Lybid». 1997. 366 p. [in Ukrainian].
5. Эдукология : монография / Под ред. М.П. Карпенко. Москва: Изд-во АЭО, 2020. 457 с.  
Edukolohiya : monohrafiya [Educology: monograph]. (2020). Pod red. M.P. Karpenko. Moskva: Yzd-vo AEO. 457 s. [in Russian].
6. Філософія освіти: навчальний посібник / За заг. ред. В. Андрушенка, І. Передборської. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 329 с.  
Filosofii osvity: navchalnyi posibnyk [Philosophy of education: a study guide]. (2009). Za zah. red. V. Andruschenka, I. Peredboriskoi. Kyiv, Ukraine : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova. 329 p. [in Ukrainian].
7. Черних Ю. О. Аналіз процесу трансформації системи підготовки військових фахівців у військових навчальних закладах збройних сил республіки Литва. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2018. вип. № 61. С. 192–202.  
Chernykh Yu. O. (2018). Analiz protsesu transformatsii systemy pidhotovky viiskovykh fakhivtsiv u viiskovykh navchalnykh zakladakh zbroinykh syl respubliky Lytva [Analysis of the process of transformation of the system of training military specialists in military educational institutions of the armed forces of the Republic of Lithuania]. *Zbirnyk naukovykh prats Viiskovoho instytutu Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Collection of MIKNU*, 61, 192–202 [in Ukrainian].
8. «Кожен командир – гетьман на полі бою»: військовий експерт розповів про наближення ЗСУ до стандартів НАТО. *TCH* : веб-сайт. URL : <https://tsn.ua/ukrayina/kozhen-komandir-getman-na-poli-boyu-viyskoviy-ekspert-rozpoviv-pro-nablizhennya-zsu-do-standartiv-nato-2131090.html> (дата звернення: 10.08.2022).  
«Kozhen komandyr – hetman na poli boiu»: viiskovyi ekspert rozpoviv pro nablyzhennia ZSU do standartiv NATO [«Every commander is a hetman on the battlefield»: a military expert spoke about the approach of the Ukrainian Armed Forces to NATO standards]. Retrieved from : <https://tsn.ua/ukrayina/kozhen-komandir-getman-na-poli-boyu-viyskoviy-ekspert-rozpoviv-pro-nablizhennya-zsu-do-standartiv-nato-2131090.html> [in Ukrainian].
9. Стратегія Військово-Морських Сил Збройних Сил України 2035. *Військово-Морські Сили Збройних Сил України* : веб-сайт. URL : <https://navy.mil.gov.ua/strategiya-vijskovo-morskyh-syl-zbrojnyh-syl-ukrayiny-2035/> (дата звернення: 09.08.2022).  
Stratehiia Viiskovo-Morskykh Syl Zbroinykh Syl Ukrainy 2035 [Strategy of the Naval Forces of the Armed Forces of Ukraine 2035]. Retrieved from : <https://navy.mil.gov.ua/strategiya-vijskovo-morskyh-syl-zbrojnyh-syl-ukrayiny-2035/> [in Ukrainian].
10. Військово-Морські сили: яким був, є та має бути український флот. *Центр глобалістики «Стратегія XXI»* : веб-сайт. URL : <https://geostrategy.org.ua/analityka/analitychna-zapyska/viyskovo-morski-syly-yakym-buv-ye-ta-maye-buty-ukrayinskyu-flot> (дата звернення: 11.08.2022).  
Viiskovo-Morski syly: yakym був, ye ta maie buty ukrainskyi flot [Naval Forces: what was, is and should be the Ukrainian Navy]. Retrieved from : <https://geostrategy.org.ua/analityka/analitychna-zapyska/viyskovo-morski-syly-yakym-buv-ye-ta-maye-buty-ukrayinskyu-flot> [in Ukrainian].
11. Черноморский флот ВМФ РФ. *Министерство обороны Российской Федерации* : веб-сайт. URL : <https://mil.ru> (дата звернення: 10.08.2022).  
Chernomorskyi flot VMF RF [the Black Sea Fleet of the Russian Navy. Ministry of Defense of the RF]. Retrieved from : <https://mil.ru> [in Russian].

12. BI-Strategic Command Education and Individual Training Directive (E&ITD) 075-007. 10 September 2015. URL : <https://www.act.nato.int/images/stories/structure/jft/ptecs/etd-075-007.pdf> (дата звернення: 11.08.2022).
13. Освіта та індивідуальна підготовка (E&ITD) 075-007 (10 вересня 2015 року): Спільна директива стратегічних командувань НАТО: довідкові матеріали. Київ: НУОУ, 2021. 178 с.  
Osvita ta individualna pidhotovka (E&ITD) 075-007 (10 veresnia 2015 roku): Spilna dyrektyva stratehichnykh komanduvan NATO: dovidkovi materialy [Education and Individual Training (E&ITD) 075-007 (10 September 2015): Joint NATO Strategic Command Directive: Reference Materials]. (2021). Kyiv: NUOU. 178 p. [in Ukrainian].
14. Доктрина Військово-Морських Сил Збройних Сил України. ВКП 7(3)-00(13).01.  
Doctrine Viiskovo-Morskyh Syl Zbroinykh Syl Ukrainy [Doctrine of the Naval Forces of the Armed Forces of Ukraine.]. VKP 7(3)-00(13).01.

Zlobina O.

ORCID 0000-0003-2296-5148

Senior Lecturer at the Department  
of Social-Humanitarian and Fundamental Disciplines,  
Institute of Naval Forces of the National University «Odessa Maritime Academy»,  
PhD student of T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»  
(Odesa, Ukraine) E-mail: zlobina710@gmail.com

#### PROSPECTIVE DIRECTIONS FOR IMPROVING THE TRAINING OF FUTURE MARINE OFFICERS IN HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE CONDITIONS OF MILITARY REALITIES

*The strategic goal of defending the sovereignty and territorial integrity of Ukraine in the conditions of the aggressive imperial aspirations of the leadership of the Russian Federation logically determine the urgent need to strengthen the state's defense capabilities, including in terms of professional training of highly professional modern personnel officers for all types of troops (forces) of the Armed Forces of Ukraine. The improvement of this training of naval officers (is significantly complicated due to several reasons: 1) the conduct of full-scale military operations in the territory of the East and South of Ukraine and the permanent threat of missile attacks, including on educational institutions of the naval profile (primarily, in Odessa); 2) significant losses of warships, boats and auxiliary vessels, as well as bases, military equipment and weapons since 2014, which affects the level of practical training and education of naval specialists. Therefore, the purpose of the article is to determine promising directions for improving the training of naval officers in the conditions of their training in higher military educational institutions and military educational units of higher education institutions, taking into account military realities.*

*Analysis of the broad context of the training content of this category of officers showed that one of the ways to improve it is a systematic review and update of three components of the educational process: the purpose of training, the internal meaningful content of training and educational means of training.*

*First, the real combat experience of Ukrainian tactical and operational commanders, as well as the similar generalized experience of NATO, shows the need to expand and supplement the expected competence with leadership qualities, high initiative and flexibility in making management decisions to achieve effective operational interoperability with other units. Secondly, in the conditions of conducting a 4th generation military confrontation, it is critically necessary to train future naval officers in the basics of modern surface, underwater and coastal defense tactics using the latest ship systems and weapons (including unmanned ones). Thirdly, NATO's advanced educational experience needs wide implementation.*

*The content of the article made it possible to reach the following conclusions: a promising general direction of improving the professional training of future naval officers of the Navy of the Armed Forces of Ukraine is a broad revision and updating of the content of their training. With: at the level of the training goal – it is advisable to expand and supplement the expected competence with leadership qualities, high initiative and flexibility in making managerial decisions in the mode of real combat operations, achieving operational interoperability with other units and relevant measures in the educational process aimed at their formation and development; at the level of the internal meaningful content of training – to supplement the theoretical component of training with a deep systematic study of the basics of modern naval confrontation using the latest ship systems and weapons (including unmanned ones), as well as the tactics of conducting surface, underwater and coastal defense in conditions of war 4 th generation; at the level of educational means of learning – it is necessary to implement the relevant experience of NATO, especially in the part of implementing the methodology of global programming.*

**Keywords:** Naval Forces, naval officer, professional training, higher military educational institution, war, training content.

Стаття надійшла до редакції 01.09.2022

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **Н. О. Терентьєва**